

TRENQUEM AMB LA IDEA DE "ELS ELLS I ELS NOSALTRES"

Presenta i modera Isabel Martinez, Portaveu de SOS Racisme-Catalunya

Bona tarda a tothom, benvinguts i benvingudes, a aquesta nova edició dels Diàlegs antiracistes.

Com sabeu, els Diàlegs antiracistes són espais de debat que des de SOS Racisme obrim a la ciutadania per analitzar i fer propostes des de l'òptica antiracista de temes que són d'actualitat o que creiem interessant abordar. Avui ens volem centrar en el context de crisi econòmica i les conseqüències que aquesta pot tenir en termes de racisme.

En moments de crisi econòmica quan moltes persones tenen greus problemes, una part de la societat reacciona culpabilitzant a les persones immigrades de les seves pors i descontent, fomentant els tòpics i prejudicis que acompanyen al col·lectiu immigrant. Aquesta realitat fa necessària una acció des de diferents espais socials i polítics, dirigida a trencar amb aquests tòpics i prejudicis per tal de preveure i evitar un augment de les manifestacions de racisme i xenofòbia en les que s'acostumen a traduir.

Més que mai en moments difícils com l'actual, cal aportar els elements necessaris per tal de que la ciutadania **identifiqui les causes i els responsables reals dels seus problemes, per tal d'evitar que es culpabilitzi a les persones immigrades de la crisi i de les seves conseqüències. És fonamental evidenciar que totes les persones patim la mateixa crisi i ens veiem afectats pels mateixos problemes, i que per tant, tots i totes hem d'exigir respostes i solucions globals, que no facin cap distinció per origen.**

Cal fomentar un discurs pedagògic que trenqui amb aquelles idees que defineixen mostren constantment a les persones immigrades com a "els que ens treuen la feina"; "els que es queden tots els ajuts" i també "com a delinqüents", entre d'altres tòpics i prejudicis. Si permetem que aquests discursos cada cop siguin més forts el resultat serà la consolidació d'un model de societat basat en la divisió de la ciutadania entre: "nosaltres, els autòctons i ells, els immigrants". Aquest no és un binomi estructural, com tampoc ho és la relació proporcional entre crisi econòmica i augment de la xenofòbia, sinó que depèn de les polítiques i els discursos que es desenvolupin, les agulles poden girar cap a la igualtat i la cohesió o cap a la fractura social.

En aquesta tasca tots els agents socials i polítics tenim un paper important, és per tal de difondre aquest missatge i conèixer diferents cares de la qüestió que hem volgut organitzar aquests Diàlegs antiracistes, després de que l'exposició "Murs: trenquem tòpics per la convivència" hagi estat un dies exposada al barri. **En aquesta sessió des de SOS Racisme, volem oferir una mirada crítica i transformadora als prejudicis envers la població immigrada, mostrant les seves causes i eines per combatre aquests perversos binomis. També volem analitzar quin és el paper que juguen actualment els mitjans de comunicació davant el foment d'aquests tòpics i prejudicis i conèixer quines propostes hi ha per tal d'avançar en el sentit de la**

cohesió social i la igualtat, per fer-ho tenim a Pere Arcas, responsable de projecte educatiu de TV3 i membre de la Comissió de la Diversitat. **Així com volem conèixer com des de l'associacionisme del barri del Poble Sec es percep aquesta realitat, quin són els reptes i de quina manera es treballa en pro del valor de la convivència**, per fer-ho tenim amb nosaltres a Mercè Andrés, Responsable de projectes socials de la Coordinadora d'entitats del Poble Sec.
Isabel Martínez Luna, Portaveu de SOS Racisme-Catalunya

El racisme no és un ens abstracte sinó un problema social que afecta a moltes persones en la seva vida quotidiana. Així moltes persones veuen els seus drets vulnerats o pateixen discriminacions, veient agredida la seva dignitat, pel seu origen, color de pell, ètnia, cultura, religió, etc. I aquestes situacions es repeteixen en diferents espais que freqüentem constantment com per exemple, al lloc de feina, a l'escala de veïns, a l'escola als espais d'oci i a molts d'altres. Aquestes manifestacions de racisme són el que entenem com a racisme social, que atempta contra la convivència i hipoteca el futur col·lectiu de tota la societat.

Els darrers anys hem constatat com el racisme social, lluny de desaparèixer, es va consolidant i manifestant en nous espais i amb noves formes. I en la majoria dels casos, aquestes manifestacions **tenen com a resposta indiferència i impunitat, i fins i tot la negació de la seva existència.** Només algunes situacions mediàtiques han posat de manifest una realitat que es **trivialitza i no es reconeguda com un problema social** amb unes dimensions importants tant per part de la majoria de la població, com de la majoria d'administracions i poders públics. **L'Oficina d'Informació i Denúncies (OID)** treballa diàriament per donar resposta als casos de racisme i/o xenofòbia (agressions i discriminacions) que pateixen, com dèiem, moltes persones en la seva vida quotidiana. Només durant l'any **2008 ha atès a 680 persones i ha treballat amb 226 denúncies.** Des de fa dos anys hi ha una tendència que mostra que del total de denúncies rebudes, un **26% són denúncies de discriminacions en serveis i un 25% són denúncies d'agressions i discriminacions entre particulars.** Dos tipologies que indiquen que aproximadament la meitat dels casos rebuts són casos de racisme més quotidià, casos de racisme social. Això, que no deixa de ser una petita mostra, junt amb les situacions que sabem que es viuen en molts barris i municipis de Catalunya davant de per exemple, la ubicació d'oratoris, l'arribada de veïnat immigrant, i junt amb els resultats de diferents baròmetres d'opinió que mostren la consolidació i l'evolució dels tòpics negatius vers les persones immigrades, són alguns dels elements que encenen les alarmes davant el racisme social.

La crisi econòmica que patim a Europa en principi no hauria de tenir una correlació directa amb un augment del racisme social, però en funció de la gestió que se'n faci d'aquesta pot haver una consolidació i un augment d'aquest.

Existeixen diferents causes que fomenten el racisme social, però com dèiem, en un context de crisi econòmica i sumant determinades actuacions i discursos polítics aquestes poden prendre més força i alimentar el caldo de cultiu de les discriminacions racistes i xenòfobes, sinó es prenen mesures per prevenir-ho.

CAUSES:

Ja fa temps que assenyalem que existeixen **MANCANCES EN EL NOSTRE ESTAT DE BENESTAR**, unes mancances que l'arribada de la immigració ha posat encara

més en evidència. D'aquesta manera part de la població autòctona té una sensació de competència pels recursos, respecte la població immigrada, davant d'una problemàtica real. Actualment amb la crisi econòmica ja s'han anunciat i posat en pràctica determinades retallades dels pressupostos públics, que han repercutit i repercutiran en la retallada de la inversió en polítiques socials. Especialment en temps de crisi, quant augmenten les pors i el descontent social, les retallades pressupostàries en aquest àmbit van en detriment de l'eradicació d'aquest sentiment de competència pels recursos que dona força al binomi "ells i nosaltres" i que mostra una tendència a la divisió social.

A Catalunya darrerament s'ha treballat per tal d'augmentar la despesa pública en l'àmbit social, però encara estem a la cua d'Europa i les polítiques d'integració són molt incipients. Anuncis com el del Govern espanyol de retallar la inversió en el fons per a la integració i de com a mínim, davant la crisi, i la tendència que presenten, en general, totes les administracions de congelar els pressupostos, suposaran **mantenir les deficiències que ens deixen a la cua d'Europa, en un moment en que contràriament al previst, caldria ampliar aquestes inversió.**

Així a Catalunya una retallada o una congelació dels pressupostos en l'àmbit social provocarà **una saturació dels serveis públics, una baixada de la seva qualitat, i per tant un augment de l'exclusió social i la pobresa, que es sumarà als efectes de la crisi.** Aquesta afectarà amb més duresa als sectors més febles i abocarà a moltes persones immigrades a la situació d'irregularitat, amb les problemàtiques i l'exclusió que aquesta situació comporta.

Un altre factor clau en el foment del racisme social, **SÓN LES LLEIS I POLÍTIQUES d'immigració i els DISCURSOS D'UNA PART DELS REPRESENTANTS POLÍTIQS.**

La **LLEI D'ESTRANGERIA ÉS EL PARADIGMA DEL RACISME INSTITUCIONAL.** La creació d'una llei exclusiva per limitar els drets i llibertats, en definitiva per regular la vida d'una part de la població, persones que ja viuen entre nosaltres, simplement per tenir diferent origen de procedència, és per si mateix un acte discriminatori, injust i racista. I ens situa en un sistema d'apartheid jurídic.

Ens els darrers anys aquests articulats específics per persones immigrades s'han anat escolant en altres lleis i a diferents nivells com el municipal **CONSOLIDANT UN SISTEMA D'APARTHEID JURÍDIC.**

Darrerament hem assistit a un procés en el que els **DISCURSOS XENÒFOBS** han deixat de ser només patrimoni de partits d'extrema dreta i aquests s'han anat escolant en l'arc parlamentari amb la intenció de guanyar vots fent prevaldre l'objectiu electoral per sobre de la pedagogia i el treball per la cohesió social. **Es fa un ús electoralista; boc expiatori; instrumentalització davant la crisi.**

Així doncs ens situem en un context de crisi econòmica que ve precedit d'una crisi de valors i de respecte als drets humans i als principis democràtics. De la que deriven:

- l'aprovació de la Directiva de la Vergonya, exponent a Europa de la dinamitació de la Declaració Universal dels Drets Humans. Una Directiva que va ser justificada per ser "garantista" i unifica a tota Europa els plaços de detenció als Centres d'Internament per a persones estrangeres sense papers fins a 18 mesos. A l'Estat espanyol era de 40 dies.

L'existència dels CIES és en si mateixa una vulneració flagrant dels Drets Humans, ja que es priva de llibertat a persones que no han comés cap delictes. A banda, que es produeixen durant els internaments vulneracions sistemàtiques de drets humans.

- La nova reforma de la llei d'estrangeria que de nou retalla drets, no oblidem anunciada i executada en un context de crisi econòmica:
 - a. Limita la reagrupació familiar dels ascendents, vulnerant el dret fonamental a la vida en família
 - b. A partir de la tarja de llarga duració agrava en la desigualtat de drets entre ciutadans. Si abans era entre nacionals i estrangers, ara també es diferencia encara més a les persones en situació administrativa irregular.
 - c. Incrementa les sancions i les quanties
 - d. ampliació del plaç dels CIES de 40 a 60 dies
 - e. La no admissió a tràmit de les sol·licituds
 - f. desprotecció a la dona, dificultats per denunciar la violència de gènere, ja que es preveu reobrir l'expedient d'expulsió si la sentència no és favorable a la víctima.

En definitiva **un missatge amb una visió totalment utilitarista de les persones immigrades**. Exposen una concepció d'aquestes únicament des de l'òptica laboral, deixant de banda que aquestes persones més enllà de treballadores són ciutadanes amb tots els matisos que això comporta i que tenen al darrera un projecte de vida. Aquesta visió utilitarista també incideix en la idea de que aquestes persones eren “ben rebudes” quan a partir de les seves cotitzacions sostenien part de les contribucions a la Seguretat social, però ara moltes quedaran a l'atur, estan rebent subsidis o no estan a portant res, per tant, “ja no ens serveixen”.

Tanmateix observem amb preocupació la **manca de força d'un discurs alternatiu** que, com dèiem, permeti anar més enllà de la concepció de la persona immigrada en la seva vessant treballadora per ampliar-la a una visió des de l'òptica de la ciutadania. En temps de crisi veiem com és molt fàcil instrumentalitzar de manera negativa aquest argument, tornar e emfatitzar la diferència entre un “nosaltres i un ells”, de tal manera que part de l'opinió pública entén que les persones immigrades lluny de veure's afectades per la crisi, en igualtat de condicions que la resta, són un impediment per a la resolució d'aquesta.

Aquesta mena de discursos alimenten **ELS TÒPICS I PREJUDICIS QUE CONFORMEN L'IMAGINARI COL·LECTIU DE PART DE LA CIUTADANIA AUTÒCTONA VERS LA POBLACIÓ IMMIGRADA I QUE ES MATERIALITZEN EN MOLTS CASOS EN ACTITUDS DISCRIMINATÒRIES**. Els darrers anys a partir de la Campanya “Murs: trenquem tòpics per la convivència” hem treballat en aquest àmbit. L'objectiu aportar dades, imatges i reflexions, a partir d'una exposició-itinerant i de xerrades i un manifest per trencar amb aquests tòpics i prejudicis, que si voltes per Catalunya, independentment de la realitat social i política de cada municipi, pots veure com aquests es repeteixen:

- els immigrants ens envaeixen
- no es volen integrar
- ens treuen la feina
- són delinqüents

- baixen el nivell de les escoles
- es queden amb tots els ajuts socials

Un exemple clar de com una política pot reforçar un tòpic són per exemple:

- la posada en marxa dels Espais de Benvinguda per a alumnat estranger. Dóna el missatge de que els nous alumnes tenen tals necessitats que es justifica que aquests tinguin un espai segregat. Fet que em denunciat des de la seva creació.
- O les declaracions de la setmana passada del Ministre Rubalcaba mostrant dades sobre expulsions de persones sense papers, que són expulsats per delinquir i ser reincidents. Llençant el missatge de immigració vinculada a delinqüència i estigmatitzant encara més les persones sense papers.

En aquest sentit els mitjans de comunicació juguen un paper important, ja que d'una banda sovint donen un tracte a les notícies i casos de racisme que més que contribuir a fer pedagogia i conscienciar sobre un problema social banalitzen la qüestió amb el tracte que en fan. Alhora que costa molt que desvinculin el fet migratori de fets negatius, oferint ja no notícies positives sinó fent participar amb normalitat a les persones immigrades en altres informacions.

I d'altra banda, sovint repeteixen una manera de tractar les notícies que ajuden a difondre els tòpics i prejudicis, per exemple amb l'ús de la paraula il·legal per referir-se a persones sense papers, quan cap persona és il·legal es troben en una situació administrativa irregular, i per causes alienes a la seva voluntat com a conseqüència de la llei d'estrangeria. Aquest fet contribueix a criminalitzar el col·lectiu immigrant, com també el fet de citar la nacionalitat de les persones que han comés un delictes quan són estrangeres. Altres tòpics que es fomenten són, per exemple, el de la invasió al utilitzar un llenguatge propi de fenòmens meteorològics per referir-se al fet migratori.

Cal una acció decidida que impliqui a diferents sectors socials i polítics per trencar amb aquests tòpics i prejudicis, que s'acostumen a traduir en accions discriminatòries. I sobretot en aquests moments de crisi en els que creixen les pors i el descontent social pot passar molt fàcilment, sinó es fa res per evitar-ho, que aquestes es focalitzin cap a aquells que són vistos com una amenaça. Moltes persones autòctones cauen en generalitzacions i tòpics i creuen que les persones immigrades, **acaben d'arribar, acaparen habitualment molts dels ajuts socials i per tant, davant la crisi, en cap cas tenen el mateix dret que la resta a ser subjectes beneficiaris de les polítiques públiques que s'enduguin per pal·liar la crisi i l'exclusió social que se'n derivi.**

Un altre dels factors que fa créixer el racisme social en moments de crisi econòmica és LA INESTABILITAT LABORAL. D'una banda, augmenten els índex d'atur i s'estableix una competència més gran pels llocs de feina, els autòctons tornen a ocupar llocs que abans rebutjaven. I per l'altra banda, les persones autòctones tenen por que els salaris caiguin, “per culpa” dels treballadors i treballadores immigrants. Un dels episodis que il·lustra millor aquesta realitat és el perill que situacions com les viscudes recentment al Regne Unit de “nosaltres els treballadors autòctons primer” es repeteixin a Catalunya. Com ja hem dit, davant el creixement de les pors individuals el racisme pot ocupar espais amb gran facilitat sinó hi ha un treball de prevenció.

Tot plegat, consolida la fractura que implica un model de societat vertebrat entorn a la idea dels “ells i nosaltres” i forma un tel que impedeix que bon part de la ciutadania entengui que totes i tots patim les conseqüències d'aquesta

crisi i que hem d'exigir que s'identifiquin els problemes reals i que les respostes siguin globals i vagin a l'origen dels problemes. Per tant, cal exigir:

- responsabilitat política, en l'elaboració de lleis i polítiques des del respecte als principis democràtics i drets humans. Cal un gir en aquestes. És una irresponsabilitat que s'utilitzin les olleretes de discriminar per qüestió d'origen en temps de crisi econòmica.
- Enfortiment de l'estat del benestar, augment de la despesa pública i no retallada en època de crisi
- Responsabilitat en els discursos polítics i també per part dels mitjans de comunicació.
- Reconeixement del dret al vot que podria suposar un punt i final a aquesta instrumentalització.
- Respostes reals i globals a la crisi
- Implicació del teixit associatiu en la vertebració del discurs, i en la lluita contra el racisme i el treball en pro de la convivència des de diferents espais de la societat i a peu de carrer als barris, municipis.

Mercè Andrés, Responsable de projectes socials de la Coordinadora d'entitats del Poble Sec.

En primer lloc vull fer una presentació del barri. Des de l'any 2000 estem fent un seguiment sobre els canvis en la població. Actualment estem a un 28,5% de percentatge de població immigrada, d'un total d'aproximadament 40.000 habitants. Aquesta població es troba en un àrea molt petita de 75 hectàrees, amb una densitat important. Una densitat important. Una població similar a la de Figueras però molt més concentrada. La densitat repercuteix en les dificultats de convivència, de la mateixa manera que ho fa el fet que els pisos no siguin gaire confortables. La gent estava marxant del Poble Sec i s'anava quedant la gent gran, que pel propi cicle vital anava desapareixent. Per contra ha arribat gent jove atreta per l'ambient del barri i persones immigrades.

El tema que parlem és de rabiosa actualitat al Poble Sec. Hi ha una sèrie d'entitats que estan donant continuïtat a la campanya de "Volem un barri digne" del Raval també al Poble Sec. Des de la Coordinadora no s'està d'acord, ja que el barri és digne malgrat tenir algunes problemàtiques.

Hi ha una enquesta de serveis municipals que fa el propi Ajuntament de Barcelona, que mostra que en general a la ciutat el primer problema en importància és la seguretat, el segon, l'atur i el tercer la neteja. En canvi al Poble Sec entre els tres primers es troben els problemes associats a la Immigració. L'enquesta no explica quin són aquests, sembla que en l'espai en blanc la gent devia comentar diferents qüestions que s'han aglutinat en aquest grup. I un 23% de les persones del Poble Sec diuen veure's afectada per aquest problema. I realment la percepció de la gent és aquesta, malgrat que estem parlant de 75 entrevistats.

Un altre tema és la seguretat. La rumorologia en aquest sentit fa realment que aquesta percepció prengui força. Des de la Coordinadora per tal de contrarestar tot plegat s'ha impulsat un manifest per contrarestar amb el discurs de la convivència. Aquesta està a vegades una mica agafada amb pinces. Tots els tòpics tenen força, els sentits a les botigues, etc. tenim la tendència a considerar les coses pròpies bones i les llunyanes problemàtiques. Tendim a culpabilitzar dels problemes al veí nou.

Quan al Poble Sec se li han donat recursos, aleshores és quan ha arribat la immigració i dóna la sensació de que t'ho treuen, però el barri té aquesta capacitat i els recursos han de donar resposta a la capacitat real.

També s'ha fet poca divulgació de segons quines coses, no es fa massa per desmentir els tòpics. Alguns punts més problemàtics poden ser el carrer Blai, és una zona amb molta vida i algunes persones generen problemes de soroll. També passa amb el tema de la brutícia i els gossos. Amb tot plegat és més fàcil donar la culpa als altres que fer-te responsable.

També passa que alguns col·lectius són més visibles que altres, i això influeix en la percepció de la gent i en les generalitzacions.

Des de la Coordinadora s'han impulsat:

- Pla d'acollida de Poble Sec per a tothom
- cursos de català i de castellà
- formació
- reforç escolar
- Pla comunitaris, conjuntament amb l'Ajuntament i la Generalitat

Tot dirigit a persones que pateixen desigualtats socials. Hi ha una comissió de convivència i coneixement mutu per treballar el tema. Altres entitats també estan treballant al barri, per exemple, Bona Voluntat en Acció, ATIMCA, La formiga i ACCEM.

Pere Arcas, responsable de projecte educatiu de TV3 i membre de la Comissió de la Diversitat

Gràcies per haver-me convidat. En primer lloc vull dir que jo soc fills d'immigrants, d'aquells que a vegades ens oblidem que ho són. A antropologia ràpidament ensenyen que quan A i B tenen problemes i arriba C, els dos primers es fan amics. Avui ens trobem davant d'una situació que no es pot anar amb presses però la feina s'ha de fer. Des de la televisió s'ha de treballar i a TV3 ho fem amb 2.000 persones, el que vol dir treballar amb 2.000 mons diferents i és difícil fer que totes vagin en una mateixa direcció.

TV3 neix quan els moviments migratoris són negatius, ara la realitat és totalment diferent. Naixem perquè la gent que hi ha aleshores a Catalunya no sabia parlar català ni coneixia la cultura, i també perquè hi havia un forat mediàtic. Estaven molt preocupats en alligonar a la població que ja era catalana. I molts conceptes com “integració”, “assimilació”, “diversitat”, mai hauríem pensat que eren claus. I de cop passem de sis milions a set i mig i a tenir una població composta per diferents orígens. I necessitem arribar a la població.

Hi ha tot un potencial de persones a les que necessitem arribar i un percentatge important de la població a la que no li interessem. Molta gent és castellanoparlant i no necessita TV3, per tant has d'aconseguir que els interessi explicant quelcom que els cridi l'atenció o que els arribi. Tot plegat ens porta a treballar per una sensibilitat concreta.

En aquest context la direcció va decidir crear una comissió de la diversitat per tal de: situar-nos; pensar com arribar a la població: donar la volta a processos viciats. La

primera cosa interessant era entendre les contradiccions que deriven de la immediatesa del dia a dia. De manera rutinària no et plantejes perquè dius l'origen de la persona. No se sap perquè es fa. Fins que la Policia recomana dir la nacionalitat de totes les persones, aleshores el professional s'ho planteja i decideix no posar cap. Això mostra que molts cops no és mala fe sinó manca de temps per pensar.

De les primeres activitats que varem organitzar va ser un curs per professionals, juntament amb la Fundació Bofill i la UNESCOCAT pel que van passar 400 professionals, redactors i realitzadors.

Les actituds són curioses, no hi ha gent contrària, però sí gent que no s'ho planteja o que creu que aquest tema és un pal. Sovint es compara amb el feminisme, en definitiva parlem de desigualtats. Ens plantejem temes com: perquè no apareixen entrevistats, i s'agafen declaracions al carrer de persones immigrades més enllà de la seva condició de migrant? Molts cops la resposta és que dona més feina, s'ha de subtitular, etc. També perquè no hi ha presència a les grades de públic, doncs perquè és fàcil aconseguir gent gran i les persones immigrades estan treballant. Així com el fet d'explicar històries des d'una vessant molt nostra, sense tenir en compte altres referents culturals.

Aquest és un principi però ha servit per veure que hi ha molta feina per fer. I una cosa molt important la bona feina de 50 professionals es tira per terra amb determinats fets.

Cal buscar la manera de trobar gent que pugui tenir representativitat. Així com participar en informes, com el que hem fet amb altres televisions europees a partir de males experiències, que ens assenyalen quines preguntes ens hem de fer quan estem redactant o realitzant una peça (som conscients del temps; de la música; dels estereotips; hi ha professionals diversos; interessos culturals; etc.)

També intentem avançar amb càstings de presentadors però encara no hem tingut bons resultats. Amb els actors és una mica més senzill. Podem també explorar la vis de portar artistes reconeguts d'altres països o mostrar, per exemple, esports d'altres països.

Un altre tema és l'actualització de la plantilla, que és una plantilla molt consolidada i alhora no quadra amb la realitat social del país. Cal plantejar doncs polítiques de discriminació positiva? És un debat obert. En aquest sentit la crisi fa que no hi hagi cap possibilitat de contractació nova.

També hem treballat en la línia d'oferir una programació que ens acosti a aquesta realitat amb programes com “Tot un món”, “El juga món” o “No topic”.

En definitiva anem avançant conscients de que queda molt camp per córrer.